

**До разової спеціалізованої вченої ради
Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. Засл.
проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства
юстиції України**

м. Харків, вул. Золочівська, 8-А

ВІДГУК

на дисертацію Чалого Богдана Юрійовича з теми: «Використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Рейдерство в сучасних умовах розвитку економіки України є одним із найбільш небезпечних і складних за механізмом кримінально-протиправних явищ, що посягає не лише на право власності та корпоративні права суб'єктів господарювання, а й на стабільність економічних відносин, інвестиційний клімат, авторитет державних інститутів і довіру до правової системи загалом. Особливу суспільну небезпеку рейдерські посягання набувають у контексті цифровізації публічного адміністрування, функціонування державних реєстрів, поширення електронного документообігу й ускладнення корпоративних структур.

Практика досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством, засвідчує, що значна частина таких проваджень характеризується високим рівнем латентності, складною доказовою природою, багатоступеневістю злочинного механізму, активною протидією з боку організованих груп та використанням формально законних процедур для приховування кримінальної протиправної діяльності. За цих умов ефективність розслідування безпосередньо залежить від належного, своєчасного та системного використання спеціальних знань у галузях економіки, почеркознавства, цифрової

криміналістики та комп'ютерних наук тощо, а тому проведене дослідження відповідає запитам науки та практики.

Актуальність обраної теми також зумовлена відсутністю в національній криміналістичній науці комплексних і системних досліджень, присвячених саме використанню спеціальних знань у кримінальних провадженнях щодо рейдерства, попри значну кількість наукових праць, що стосуються економічної злочинності, корпоративних конфліктів і судової експертизи. Таким чином, дослідження Б. Ю. Чалого відповідає пріоритетним напрямкам розвитку правничої науки, відповідає стратегічним документам у сфері забезпечення економічної безпеки держави, протидії корупції та зміцнення верховенства права, що свідчить про його своєчасність і беззаперечну актуальність.

Новизна представлених теоретичних і практичних результатів. Дисертаційна робота Чалого* Богдана Юрійовича характеризується належним рівнем наукової новизни та самостійності. У межах дисертаційного дослідження здійснено комплексне теоретико-прикладне осмислення проблем використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством, з урахуванням сучасного стану кримінального та кримінального процесуального законодавства, актуальної слідчої й судової практики, а також наукових підходів у сфері криміналістики та судової експертології. Проведений аналіз дав змогу сформулювати цілісне уявлення про теоретико-прикладні засади застосування спеціальних знань під час розслідування рейдерських кримінальних правопорушень, виявити основні проблеми їх використання на різних етапах досудового розслідування та обґрунтувати напрями вдосконалення практики залучення експертів і спеціалістів, а також процесуального використання результатів такої діяльності.

Так, відповідно до вимог наукової новизни автором було вперше:

– обґрунтовано цілісну криміналістичну модель використання спеціальних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством;

– доведено, що ядро доказування у провадженнях щодо реєстраційного рейдерства становить «експертна тріада» (судово-економічна експертиза, судово-почеркознавча експертиза та технічна експертиза документів), сукупне застосування якої забезпечує встановлення економічного змісту змін у правах/активах, персоніфікацію виконавця рукописних реквізитів і визначення технології фальсифікації документів;

– визначено системоутворююче значення судової експертизи у кримінальних провадженнях щодо рейдерства та обґрунтовано концепцію триєдиного експертного забезпечення (економічного, почеркознавчого та технічного документознавчого напрямку) як найбільш результативної моделі встановлення фактичних обставин у справах цієї категорії;

– доведено можливість розгляду зразків почерку як матеріальних об'єктів дослідження та обґрунтовано допустимість їх використання поза межами заборони самообмови, що формує підґрунтя для подолання протидії доказуванню у рейдерських провадженнях;

– визначено особливості формування наукової доктрини застосування спеціальних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством, із виокремленням етапів її становлення та еволюції;

– надано характеристику сучасним підходам до розуміння ролі АРМА у рейдерських провадженнях: консультативний потенціал агентства обґрунтовано як інструмент збереження економічної цінності активів і протидії їх втраті, що доповнює доказування управлінсько-економічною складовою, зокрема у транскордонних схемах.

Автором удосконалено низку положень, зокрема:

– розуміння механізму рейдерства як цілісної, ієрархічно впорядкованої системи взаємопов'язаних криміналістично значущих елементів злочинної діяльності та чинників об'єктивної дійсності; конкретизовано його структурні компоненти й обґрунтовано, що пізнання такого механізму у правозастосовній

діяльності забезпечується інтегрованим застосуванням спеціальних знань різних галузей;

- класифікацію форм використання спеціальних знань у кримінальному провадженні щодо рейдерства з урахуванням співвідношення процесуальних і непроцесуальних форм, їх доказового потенціалу та функціонального призначення;

- наукові положення щодо організаційних і тактичних засад залучення спеціаліста на стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством;

- підходи до техніко-криміналістичного забезпечення слідчих (розшукових) дій у провадженнях досліджуваної категорії, з акцентом на забезпечення якості первинної фіксації доказової інформації та збереження цифрових слідів;

- методичні рекомендації щодо підготовки та призначення судових експертиз у справах про рейдерство з метою підвищення узгодженості експертних досліджень, репрезентативності об'єктів і категоричності експертних висновків;

- форми процесуальної взаємодії слідчого (детектива) і спеціаліста шляхом чіткого розмежування їх функцій: слідчий здійснює процесуальне керівництво, спеціаліст забезпечує науково-технічну та методичну складову, а результативність огляду документів і цифрових носіїв залежить від їх узгодженої взаємодії;

- підхід до організації експертного забезпечення у справах про рейдерство шляхом розроблення алгоритму підготовки до призначення експертиз (визначення тактичної мети, добір об'єктів і порівняльних матеріалів, формулювання чітких запитань без підміни правової оцінки, узгодження періодів/вихідних даних між експертизами, перевірка методичної обґрунтованості);

- ідею оцінювання ревізій/аудитів у рейдерських справах: обґрунтовано, що їх результати слід розглядати як економічну модель події, а не як самодостатній

доказ, і що вони підлягають процесуальній перевірці та підтвердженню іншими джерелами доказів.

Дістали подальшого розвитку у дисертації такі підходи та пропозиції:

– ідея криміналізації рейдерства як інструменту протидії цьому суспільно небезпечному явищу й усунення причин і умов, що сприяють реалізації відповідних кримінально-протиправних дій;

– підхід щодо механізму рейдерських посягань як логічно вибудованої системи підготовки, вчинення та приховування злочину, яка охоплює підроблення документів, удавані/нікчемні правочини, незаконні реєстраційні дії, втручання в державні електронні реєстри та легалізацію активів;

– наукові уявлення про необхідність системного залучення економічних, криміналістичних і техніко-юридичних знань із уточненням ролі консультації спеціаліста як проміжної ланки між отриманням орієнтуючої інформації та формуванням процесуальних джерел доказів; показано, що вона визначає якість доказування через урахування слідчої ситуації, особливостей слідчої (розшукової) дії, вибору об'єкта вилучення, способів фіксації/збереження та формулювання завдань експертизи;

– положення щодо використання непроцесуальних форм спеціальних знань (ревізій, перевірок, аналітичних досліджень) як інструментів інтелектуального забезпечення доказування, що потребують подальшої процесуальної легалізації;

– підхід до розуміння судових експертиз у справах про рейдерство не лише як засобу ретроспективного встановлення фактів, а й як інструменту виявлення типових вразливостей корпоративного управління та фінансового контролю з превентивною метою;

– криміналістичні рекомендації щодо необхідності раннього залучення спеціалістів з документознавства, почеркознавства, економіки/аудиту, землевпорядкування та у сфері комп'ютерних технологій;

– теоретичні положення щодо забезпечення процесуальної стійкості доказів в умовах цифровізації кримінального провадження та зростання протидії доказуванню з боку організованих груп;

– підходи до «цифрової гігієни» як елементу тактики доказування: доведено, що ключові процесуальні ризики зумовлені помилками первинної фіксації, втратою метаданих, порушенням цілісності носіїв і ланцюга збереження; у зв'язку з цим консультації ІТ-спеціалістів обґрунтовано як обов'язковий елемент роботи з цифровими слідами та реєстрами;

– підходи до інтеграції непроцесуальних форм спеціальних знань у доказування: ревізійно-аудиторські процедури, перевірки за обліками, попередній аналіз і консультації обґрунтовано як інтелектуальне забезпечення формування версій, визначення «точок вилучення» доказів і оптимізації часу за умови подальшої процесуальної легалізації результатів.

Наведені вище й інші положення, що були вдосконалені та дістали подальшої розробки сукупно забезпечують належний рівень новизни роботи Б. Ю. Чалого.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, є належним чином обґрунтованими та логічно впливають із мети й завдань дослідження. Автором коректно визначено об'єкт і предмет наукового пошуку, а також використано адекватний і різноплановий методологічний інструментарій.

Теоретичну базу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі криміналістики, кримінального процесу, судової експертології, економічної безпеки та корпоративного права. Емпіричну основу роботи складають матеріали кримінальних проваджень і судових рішень, аналітичні дані правоохоронних органів, а також результати узагальнення правозастосовної практики, що забезпечує належний рівень достовірності отриманих висновків.

Дисертація виконана відповідно до наукових планів і тематичних пріоритетів Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, спрямованих на розвиток науково-методичного забезпечення судово-експертної діяльності та удосконалення криміналістичного забезпечення досудового розслідування, зокрема в частині використання спеціальних знань у кримінальному провадженні та протидії складним видам економічної й організованої злочинності, до яких належать кримінальні правопорушення рейдерської спрямованості.

Метою дисертаційного дослідження є вирішення наукового завдання, що полягає у формуванні системи наукових положень і вдосконаленні криміналістичних рекомендацій щодо застосування спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством.

Для досягнення поставленої мети дисертантом було визначено та послідовно розв'язано такі основні завдання:

- розкрити сучасне криміналістичне розуміння явища рейдерства, його сутність, ознаки та типологію, а також обґрунтувати механізм рейдерських посягань як структуровану систему злочинної діяльності;
- визначити поняття, сутність і форми спеціальних знань, типові для використання у кримінальних провадженнях щодо рейдерства, а також охарактеризувати правові й організаційні засади їх реалізації на стадії досудового розслідування;
- дослідити процесуальні та непроцесуальні форми застосування спеціальних знань у справах про рейдерство, з'ясувати їх доказовий потенціал і тактичне значення в типових слідчих ситуаціях;
- обґрунтувати роль консультативної діяльності спеціалістів і визначити напрями вдосконалення техніко-криміналістичного забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій з урахуванням документально-цифрової природи рейдерських схем;

- визначити систему судових експертиз, найбільш релевантних для доказування у провадженнях щодо рейдерства, окреслити методичні підходи до їх призначення та процесуальної координації, з урахуванням вимог допустимості та достовірності доказів;

- проаналізувати проблеми отримання, фіксації та збереження документальних і цифрових доказів, у тому числі ризику втрати метаданих та порушення ланцюга збереження, і сформулювати криміналістичні рекомендації щодо мінімізації таких процесуальних ризиків.

Об'єктом дослідження визначено правовідносини, що виникають під час використання спеціальних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством. Відповідно предметом дослідження є теоретико-правові та праксеологічні засади використання спеціальних знань у досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень рейдерської спрямованості.

Відтак, об'єкт і предмет дослідження сформульовані коректно та узгоджуються з темою, метою і завданнями дисертації. Запропонована логіка дослідження забезпечує належний рівень системності й послідовності викладу, а отримані результати ґрунтуються на комплексному використанні теоретичних джерел, нормативно-правового матеріалу, а також даних слідчої, судової та експертної практики.

Таким чином ступінь наукової новизни дослідження, обґрунтованість викладених у ньому положень, висновків і рекомендацій відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому, оформлення. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу і загальних висновків, списків використаних джерел до кожного розділу і додатків.

Анотація, викладена державною та англійською мовами, у стислій формі відображає основні ключові положення дисертаційного дослідження, містить перелік публікацій, в яких викладено концептуальні результати наукової роботи.

У вступі автором приділено увагу актуальності обраної ним теми дисертаційного дослідження, викладено мету роботи, що знайшла свою конкретизацію у відповідних завданнях. Також визначено новизну отриманих результатів, їх наукове та практичне значення для розвитку наук кримінально-правового циклу, вдосконалення правозастосовної практики. Наведено відомості про апробацію результатів проведеного дослідження, наукові публікації здобувача тощо.

У першому розділі дисертації *«Загальні питання використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством»*, який охоплює загальнотеоретичні та методологічні засади дослідження, здобувач послідовно розкриває сучасні наукові підходи до розуміння рейдерства як багатовимірного кримінального явища. У роботі звернуто увагу на міждисциплінарний характер рейдерських посягань, що проявляється у поєднанні елементів правопорушень проти власності, сфери корпоративного управління, публічного адміністрування, реєстраційних процедур та інструментів тіньового впливу на економічні процеси. Важливим результатом цього розділу є обґрунтування підходу до механізму рейдерства як впорядкованої, внутрішньо структурованої системи взаємодії криміналістично значущих елементів злочинної діяльності з факторами об'єктивної дійсності. Така постановка питання дозволяє логічно перейти від загальних уявлень про рейдерство до криміналістично орієнтованого аналізу доказування, типових слідів і необхідних форм використання спеціальних знань.

У межах викладених положень механізм рейдерських посягань у роботі розкрито як багатоетапний процес, що включає підготовку, реалізацію та приховування злочину, з характерними інструментами протиправної діяльності: підробленням документів, укладенням удаваних правочинів, залученням посадових осіб до незаконних реєстраційних дій, втручанням у роботу державних електронних реєстрів, а також подальшою легалізацією активів. Дисертант акцентує, що специфічною ознакою рейдерства є навмисне «прикриття»

злочинного результату формально правомірними процедурами, що зумовлює як труднощі раннього виявлення, так і підвищені вимоги до доказової стійкості зібраних матеріалів. У цьому контексті показовим є висновок про те, що ключовим у доказуванні стає не лише встановлення події і причетності, а й відтворення причинно-наслідкових зв'язків між ланками схеми та її кінцевим результатом.

Окремого позитивного висвітлення заслуговує блок, присвячений спеціальним знанням. Дисертант обґрунтовує, що у справах рейдерської спрямованості спеціальні знання мають розширений, міжгалузевий характер, оскільки охоплюють криміналістику, економіку й аудит, документознавство, почеркознавство, земельно-технічні аспекти, а також цифрову криміналістику та роботу з електронними реєстрами. У роботі послідовно підкреслено, що ефективність розслідування рейдерства істотно залежить від правильного вибору форми застосування спеціальних знань та своєчасності їх залучення на ранніх етапах досудового розслідування.

Другий розділ дисертації *«Окремі форми використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством»* присвячено окремим формам використання спеціальних знань. У ньому здобувач аналізує процесуальні, непроцесуальні та змішані форми, а також визначає місце консультаційної допомоги спеціалістів у загальній структурі доказування. У роботі наголошено, що консультація спеціаліста у справах про рейдерство виконує орієнтуючу функцію: вона не підмінює судову експертизу та, поза межами процесуальної дії, не утворює самостійного джерела доказів, але суттєво впливає на якість тактичних і організаційних рішень слідчого та прокурора. Сильною стороною цього розділу є акцент на первинній фіксації доказової інформації, що у випадку документально-цифрових злочинів визначає подальшу допустимість і відтворюваність доказів (збереження метаданих, цілісності носіїв, дотримання ланцюга зберігання тощо).

Змістовно виправданою є запропонована в дисертації модель інтеграції спеціальних знань у провадження за логікою «консультація → процесуальна дія → судова експертиза». Така модель демонструє послідовність переходу від орієнтації та підготовки до процесуального закріплення та подальшого спеціального дослідження, що в сукупності формує доказову стійкість матеріалів. Також у роботі узагальнено практику застосування ревізій, перевірок, аудиторських процедур як непроцесуальних форм спеціальних знань, підкресливши їх доказоорієнтований характер і необхідність подальшої процесуальної легалізації через допити, витребування первинних документів, призначення судово-економічних експертиз.

Третій розділ *«Залучення експерта до розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством»* присвячено експертному забезпеченню розслідування. У ньому обґрунтовано системоутворюючу роль судових експертиз у провадженнях щодо рейдерства, оскільки саме експертні висновки дозволяють перевірити автентичність документів, встановити спосіб фальсифікації, оцінити економічні наслідки, ідентифікувати роль окремих осіб у схемі та підтвердити причинно-наслідкові зв'язки. Дисертант логічно виділяє пріоритетні напрями експертних досліджень, серед яких ключове місце займають судово-економічна експертиза, технічна експертиза документів та почеркознавча експертиза, а також комп'ютерно-технічні дослідження у випадках втручання в електронні реєстри чи використання цифрових слідів.

Варто відзначити прикладну орієнтованість аналізу проблем отримання зразків почерку у разі протидії сторони захисту, а також запропоновані компенсаторні підходи, пов'язані з розширеним використанням вільних і умовно-вільних зразків у поєднанні з іншими експертними дослідженнями. У роботі також підкреслено, що подання на експертизу копій документів або недостатньо якісних матеріалів знижує категоричність висновків та обмежує можливості виявлення ознак підроблення, що безпосередньо впливає на доказову перспективу провадження.

Загалом дисертація справляє враження цілісного дослідження, у якому логічно поєднано криміналістичне розуміння механізму рейдерства з процесуальними та організаційними можливостями використання спеціальних знань. Робота має виразну практичну спрямованість: сформульовані положення можуть бути використані для підвищення якості планування розслідування, мінімізації процесуальних ризиків роботи з документальними й цифровими доказами, удосконалення практики залучення спеціалістів і призначення експертиз.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих наукових працях. Результати дослідження повною мірою відображено в публікаціях у фахових наукових виданнях України, зміст і характер яких відповідають вимогам МОН України, зокрема, у 3 наукових статтях, а також у тезах 3-х доповідей, оприлюднених на науково-практичних заходах. Це свідчить про достатній рівень апробації результатів дослідження.

Практичне значення отриманих результатів. Сформульовані в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у правозастосовній діяльності, судово-експертній діяльності тощо. У позитивному аспекті слід відмітити, що результати дослідження впровадженні, а тому використовуються у:

– *нормотворчій діяльності* – задля вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства з метою підвищення ефективності досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством;

– *правозастосуванні* – задля підвищення ефективності практичної діяльності слідчих, дізнавачів, прокурорів, судових експертів, працівників суду та працівників інших підприємств та установ, які залучаються до участі в розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством;

– *науково-дослідній діяльності* – для розроблення науково-методичних рекомендацій щодо вирішення проблем, які виникають у практичній діяльності, зокрема під час розслідування;

– *освітньому процесі* – під час розроблення освітніх та освітньо-наукових

програм, використання у викладанні навчальних дисциплін: «Криміналістика», «Практикум із застосуванням техніко-криміналістичних засобів доказування», «Криміналістичні засоби та методи розслідування кримінальних правопорушень», «Кримінальний процес», «Докази і доказування», «Кримінальне право», «Напрями розвитку науки "криміналістика та судова експертиза"» тощо, а також у підготовці текстів лекцій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій тощо.

Дотримання академічної доброчесності. За результатами аналізу роботи порушень вимог академічної доброчесності не встановлено, під час використання в роботі наукових результатів, ідей, думок і матеріалів інших авторів, здобувачкою здійснено посилання на їх публікації. Реального або потенційного конфлікту інтересів у офіційного опонента щодо здобувача, його наукового керівника та інших членів разової спеціалізованої вченої ради немає.

Вищезазначене дозволяє позитивно оцінити розглядувану дисертаційну працю, встановити самостійність її виконання, визначити відповідний теоретико-методологічний рівень, наявність наукової новизни.

Позитивно та високо оцінюючи проведене дисертантом дослідження, необхідно звернути увагу на **наявність окремих положень, що можуть бути предметом для дискусії під час публічного захисту дисертації**, серед яких:

1. Одним із завдань дисертаційного дослідження автор визначає розкриття та узагальнення правових і організаційних засад використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень рейдерської спрямованості. У рубриці «Наукова новизна отриманих результатів» зазначено, що відповідні правові та організаційні засади дістали подальшого розвитку. Водночас у роботі не сформульовано конкретних пропозицій щодо внесення змін або доповнень до кримінального процесуального законодавства, які б безпосередньо впливали з проведеного аналізу. На нашу думку, розроблення таких пропозицій могло б посилити прикладну спрямованість дисертації.

2. На наш погляд, висновки до окремих розділів і загальні висновки дисертації потребують більшої концептуальної зосередженості. Сформульовані положення мають чіткіше відображати результати проведеного дослідження, фіксувати розв'язання поставлених завдань і містити узагальнюючі наукові результати, а не мати переважно описовий характер. Зокрема, окремі формулювання у висновках до розділу 2 (наприклад, твердження на кшталт «розкрито тактичні особливості участі спеціалістів у слідчих (розшукових) діях») потребують редакційного уточнення з метою акцентування саме на отриманих наукових результатах.

3. За змістом підрозділів 2.1 і 2.2, а також відповідних висновків, автор обґрунтовано констатує, що порядок залучення спеціалістів до участі у слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) діях чинним кримінальним процесуальним законодавством врегульовано фрагментарно, що призводить до неоднозначної правозастосовної практики. Визнаючи актуальність цієї проблеми, слід зазначити, що автор обмежується її констатацією, не запропонувавши конкретних шляхів вирішення, зокрема у формі обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення норм КПК України. На нашу думку, формулювання таких пропозицій могло б суттєво підсилити нормативно-прикладний потенціал дисертаційного дослідження.

4. У розділі 3 дисертації значну увагу приділено підготовці та організації залучення експерта до розслідування кримінальних правопорушень рейдерської спрямованості, а також особливостям призначення і проведення судово-економічної, почеркознавчої, технічної експертизи документів, комп'ютерно-технічних та окремих психологічних досліджень, що є безумовно виправданим. Водночас поза детальним аналізом залишилися сучасні можливості інших класів і видів судових експертиз, які також можуть мати значення у справах про рейдерство (зокрема, земельно-оціночних, земельно-будівельних, товарознавчих, судово-психіатричних тощо). У зв'язку з цим заслуговує на обговорення позиція

автора щодо доцільності та меж використання таких експертиз у кримінальних провадженнях досліджуваної категорії.

Викладені зауваження мають дискусійний характер і суттєво не впливають на оцінку дисертації Б. Ю. Чалого, як актуального, якісного, послідовного завершеного наукового дослідження, у якому вирішено окрему наукову проблему.

Загальний висновок. Дисертація Б.Ю. Чалого «Використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством» є самостійною кваліфікаційною науковою працею, що виконана здобувачем особисто, містить нові науково-обґрунтовані теоретичні результати проведених ним досліджень, що мають важливе значення для розвитку науки. Вона відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а також Вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами), а її автор – Чалий Богдан Юрійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**Завідувач кафедри криміналістики
та судової експертології навчально-наукового
інституту № 1 Харківського національного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

Влада ГУССВА